

AKDENİZ ÜLKELERİNE YÖNELİK ULUSLARARASI TURİZM HAREKETLERİ

Düriye BOZOK*
Ahmet KÖROĞLU*

ÖZET

Dünya Turizm Örgütü'nün 2005 yılı verilerine göre, dünya turizm hareketlerinin yüzde 32' sine ve dünya turizm gelirlerinin de yüzde 23' üne sahip olan Akdeniz Havzası, uluslararası turizm hareketlerinin önemli çekim merkezlerindedir. Bu çalışmada, Akdeniz havzası Kuzeybatı Akdeniz, Kuzeydoğu Akdeniz, Güneybatı Akdeniz ve Güneydoğu Akdeniz olarak dört alt bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgelerin son 15 yıllık gelişim trendi incelenmiş ve dönemler itibarıyla turizm hareketlerinde artış ve azalış gösteren alt bölge ve bu alt bölgelerde yer alan ülkeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Varılan sonuçlar doğrultusunda, sözkonusu değişimler açıklanmış olup bölgenin gelecekte de önemli turistik destinasyon olarak faaliyet göstermesi için alınması gereken tedbirler konusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası turizm, Akdeniz Havzası

INTERNATIONAL TOURISM MOVEMENTS TO MEDITERRANEAN COUNTRIES

ABSTRACT

According to World Tourism Organization statistics in 2005, mediterranean region is one of the important destination of the international tourism movements with 32% of international tourist arrivals and 23% percent of international tourism receipts in the world. In this study, mediterranean region has divided four sub-regions as northwest mediterranean, northeast mediterranean, southwest mediterranean and southeast mediterranean. The last 15th years development trendy of these regions have investigated and the sub-regions and countries which show increase and decrease in the tourism movements have been tried to determine according to the periods. Finally, the changes have explained and the recommends have been given to countries about the the measures which must be taken to prevent to be continued as a one of the major touristic destination.

Key Words: International tourism, Mediterranean Countries

* Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (Yrd.Doç.Dr.)

GİRİŞ

Turizm, dünyadaki en hızlı gelişen sektörlerden biridir. Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) verilerine göre; uluslararası turizm 2005 yılında da hızlı büyümesini sürdürdü. 1990 yılında turizme katılanların sayısı 439 milyon ve uluslararası turizm gelirleri de 270 milyar dolar iken 2005 yılında turizme katılanların sayısı 806 milyona ve uluslararası turizm gelirleri de 680 milyar dolara ulaşmıştır (WTO, 2006:1). Dünya turizminde Avrupa bölgesi, uluslararası turizm hareketlerinin yüzde 50'sini alan önemli bir çekim bölgesidir. Avrupa bölgesine yönelik turizm hareketlerinin büyük bir kısmını oluşturan dünyanın en eski yerleşim ve uygarlık merkezlerinden olan Akdeniz Havzası da, turizm olgusunun doğup, geliştiği ve dünya ülkelerinden çok sayıda turist çeken bir çekim bölgesi olmaktadır.

1. AKDENİZ HAVZASI ULUSLARARASI TURİZM HAREKETLERİ VE TURİZM GELİRLERİ

Afrika, Asya ve Avrupa ülkelerinin içerisinde bulunduğu bir alana sahip olan Akdeniz havzası ülkelerinin toplam nüfusu yaklaşık 427 milyon'dur. Sekiz farklı dil, üç ana din, farklı büyüklükteki toprak parçaları (küçük bir ada olan Malta (360km²) ile 2.4 milyon km² olan Cezayir) ve nüfusu ile Akdeniz mozağini oluşturan bu ülkelerin, jeopolitik, etnik, dinsel ve kültürel açıdan farklılıkları bulunmasına rağmen bazı yönlerden benzer özellikler göstermektedirler (Apostolopoulos vd., 2000:4). Avrupa bölgesinde yer alan ve dünya turizminden büyük pay alan ülkelerin de bulunduğu (Fransa, İspanya, İtalya) Akdeniz Havzası ülkelerinin sahip olduğu benzer yönlerden biri de birbirine yakın turistik ürün (deniz, kum, güneş, arkeolojik eserler vb.) sunmalarıdır (Patsouratis vd., 2005:1866). Akdeniz havzasında yer alan ülkeler, benzer turistik ürün sunmalarına rağmen, sahip oldukları farklı karakteristik özelliklerinden dolayı alternatif turizm için önemli avantajlara sahiptirler (Papatheodorou, 1999:619).

Bu çalışmada, Akdeniz Havzası dört bölgede incelenmektedir. Bu dört bölge şu şekilde gruplandırılabilir:

- 1- Kuzeybatı Akdeniz: Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Monako
- 2- Kuzeydoğu Akdeniz: Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Slovenya, Hırvatistan
- 3- Güneybatı Akdeniz: Fas, Cezayir, Tunus

4- Güneydoğu Akdeniz: Libya, Suriye, Mısır, İsrail, Lübnan, Kıbrıs, Malta

1960'lı yıllardan itibaren Akdeniz Havzası'nda turizm endüstrisi önemli ve hızlı gelişmeler göstermiştir. Bu bölgede turizm, 1974 yılında petrol fiyatlarının ani yükselişi ile ortaya çıkan petrol krizi, 1986 Çernobil olayı ve Amerika-Libya Savaşı (Bozok,1996:60), 1991 yılında Irak Savaşı, 90'lı yıllarda bu bölgedeki siyasal istikrarsızlık ve uluslararası terörizm, 2001 yılında 11 Eylül saldırısından sonra, 2003 yılı Irak Savaşı, SARS ve hem küresel ekonomideki, hem de Euro bölgesi ülkelerindeki ekonomik performansın düşüklüğü tüm dünya ile birlikte Avrupa bölgesini ve dolayısıyla Akdeniz Havzasını olumsuz etkilemiştir. Ancak 2003 yılında, turist sayısı bazında dünya turizmindeki 1,7 oranındaki küçülmeye karşın Avrupa'da büyüme hızının yüzde 0,4 olmasının nedeni Orta ve Doğu Avrupa'daki yeni destinasyonlardan kaynaklandığı Dünya Turizm Örgütü tarafından belirtilmektedir (Türsab, 2005).

Havza'nın turizm endüstrisindeki geçmişine ülke bazında bakılacak olursa; Portekiz'deki İhtilal, Fas'taki Sahra anlaşmazlığı, Lübnan'daki iç savaş, Kıbrıs adasının ikiye bölünmesi, Yunanistan'daki hükümet darbesi, İtalya'daki kolera salgını, İspanya ve Fransa kıyılarındaki deniz kirliliği yönündeki propagandalar havzadaki ülkelere yönelik turizm hareketlerinde bir azalmaya yol açmıştır (Baykal, 1992:30). Ancak yine de Akdeniz Havzası'nın dünya turizmdeki önemli bir yeri oluşunu ve turistik gelişimini birkaç coğrafik ve sosyal etmene borçludur. Bunlardan ilki, bölge ikliminin kuzey Avrupa ülkelerine nazaran daha sıcak olması ve güneşlenme süresinin uzunluğu ile deniz ve kum değerlerine sahip oluşudur. İkincisi, bölgenin çeşitli medeniyetlerinin izlerini bıraktıkları tarihsel bir mirasa sahip oluşudur ki, bu özellik kişilerde merak duygusunu uyandırarak bölgeye yönelik turistik akımların artmasını sağlamıştır (Bozok, 1996:60). Son olarak da dünyada ilk turizm hareketleri sayılan bilinçli ve amaçlı seyahatlerin Eski Mısır'da görüldükten sonra, Eski Yunan'da İ.Ö.776'da ilk olimpiyatların başlamasıyla kitlesel seyahatlerin başlamasıdır. Diğer taraftan 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupalıların çocuklarının tahsilleri için Akdeniz ülkelerini tercih etmeleri ve 19.yy. da da deniz ve kıyı sayfiyelerinin moda olmaya başlamasıdır (Baykal, 1992:29).

Akdeniz Havzası'nın 2005 yılı turizm verileri incelendiğinde de; bölge dünya turizm hareketlerinden yüzde 32, dünya turizm gelirlerinden de yüzde

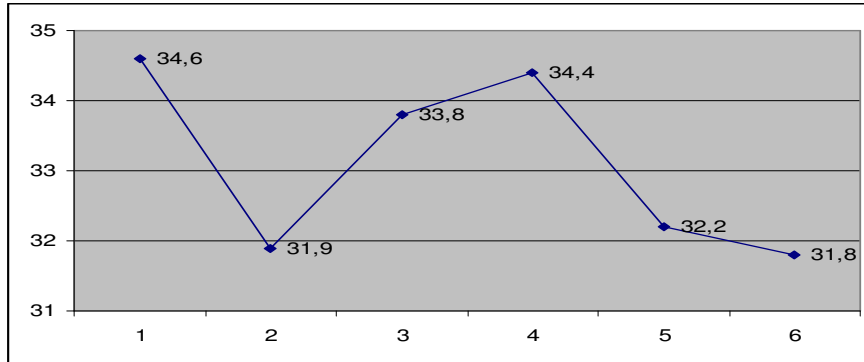
23 lük pay alarak, uluslararası turizmde önemli konumunu sürdürmektedir. Aynı zamanda Akdeniz Havzası, yatak sayısı açısından da dünya kapasitesinin dörtte birine sahip bulunmaktadır (Batman, 2001:52).

Tablo 1. Akdeniz Havzasına Yönelik Uluslararası Turizm Hareketlerinin Bölgesel Dağılımı

Bölgeler	Turist Sayısı (Milyon Kişi)					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Kuzeybatı Akdeniz	121,53	135,75	178,67	177,45	176,49	180,33
Kuzeydoğu Akdeniz	15,30	19,47	29,63	36,13	39,60	44,56
Güneybatı Akdeniz	8,37	7,24	10,20	11,04	12,71	13,67
Güneydoğu Akdeniz	6,96	9,62	13,77	14,18	17,26	18,24
Toplam(Akdeniz Havzası)	152,16	172,08	232,27	238,80	246,06	256,80
Toplam (Dünya)	439	540	687	694	764	806
Bölgenin % Payı	34,6	31,9	33,8	34,4	32,2	31,8

Kaynak: World Tourism Organization (WTO), **Tourism Highlights**, 2006 Edition'dan yararlanılarak tarafımızdan oluşturulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, 1990 yılından itibaren uluslararası turizm katılanların sayısı yıllık ortalama yüzde 3,5'lik bir büyüme ile 2005 yılında bölgenin kabul ettiği turist sayısı yaklaşık 257 milyona ulaşmıştır. Bu artışa paralel olarak Akdeniz havzası'na seyahat edenlerin sayısı da hem havza toplamında, hem de havzanın alt bölgelerinde artmıştır. Ancak Akdeniz havzasının turist sayısı bakımından 1990 yılında yüzde 34,6 olan payı, 2005 yılında yüzde 31,8'e düşmüştür.

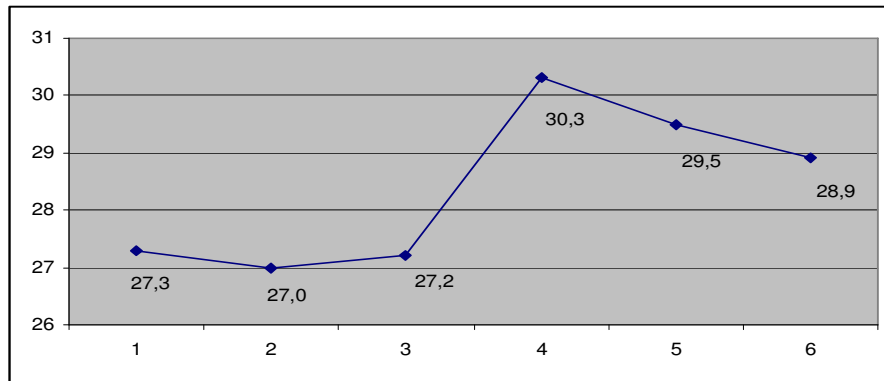
Grafik 1. Akdeniz Havzasının Dünya Turizminden Aldığı Pay (Turist Sayısı %)

Tablo 2, Akdeniz havzasının dünya turizm gelirlerinden elde ettiği payı göstermektedir. Dünya turizm hareketlerinden aldığı pay dikkate alındığında, havzaya seyahat eden turist sayısındaki düşüşün aksine, turizm gelirlerindeki payı 1990 yılında yüzde 27.3' den 2005 yılında yüzde 28.9'a yükselmiştir. Havzanın alt bölgelerinden Güneydoğu Akdeniz bölgesi 2000 yılına kıyasla 2003 yılında 1,85 milyon dolarlık bir azalma göstermiş fakat 2004 yılında bir önceki yılın kaybının yaklaşık iki katı artışla gelirlerdeki büyümesini devam ettirmiştir. Uluslararası turizm gelirlerinde düşüşün görüldüğü Güneydoğu Akdeniz bölgesinde yer alan ülkeler dikkate alındığında, bu düşüşün nedenleri bölgede meydana gelen siyasi istikrarsızlığa ve uluslararası terörizme bağlanabilir.

Tablo 2. Akdeniz Havzası Uluslararası Turizm Gelirlerinin Bölgesel Dağılımı

Bölgeler	Turizm Geliri (Milyon US\$)					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Kuzeybatı Akdeniz	58,68	86,40	93,47	114,06	129,60	133,50
Kuzeydoğu Akdeniz	7,81	11,58	20,96	31,81	37,11	40,86
Güneybatı Akdeniz	2,31	2,86	3,81	4,91	6,07	6,88
Güneydoğu Akdeniz	4,87	9,99	12,72	10,87	14,33	15,15
Toplam(Akdeniz Havzası)	73,67	110,83	130,96	161,65	187,11	196,39
Toplam (Dünya)	270	411	481	533	633	680
Bölgenin % Payı	27,3	27,0	27,2	30,3	29,5	28,9

Kaynak: WTO, a.g.e

Grafik 2. Akdeniz Havzasının Dünya Turizminden Aldığı Pay (Turizm Gelirleri %)

Diğer taraftan söz konusu alt bölge dışındaki bölgelerde 2001 yılından itibaren gelirlerde ve havzanın uluslararası turizm gelirleri bakımından dünya turizmindeki payında hızlı bir artış olduğu, 2004 ve 2005 yıllarında bu artış trendini gösteremediği ve payının düştüğü görülmektedir. Fakat havzanın uluslararası turizm gelirlerindeki bu düşüşünü gerçek bir azalıştan ziyade bölgenin tekrar normal seviyesine ulaştığı da belirtilebilir. Çünkü genelde 2000-2004 yılları arası dünya turizminde de durgunlaşmanın görüldüğü dönemlerdir. Özellikle 11 Eylül saldırısı sonrasında seyahat etmek isteyenler, havayolu ile seyahatin güvenli olmadığı endişesi ile deniz aşırı destinasyonlara gitmeme eğilimi göstermişlerdir. Bilindiği gibi Avrupa bölgesi uluslararası turizmde çekim merkezi olması yanında turist gönderen bölgelerinde başında gelmektedir.

Tablo 3. Akdeniz Havzasındaki Bölgelerin, Bölge İçerisindeki Payı (%)

Bölgeler	Bölgelerin Payı %					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Kuzeybatı Akdeniz	79,9	78,8	76,9	74,2	71,7	70,2
Kuzeydoğu Akdeniz	10,0	11,3	12,8	15,2	16,1	17,3
Güneybatı Akdeniz	5,5	4,3	4,4	4,6	5,2	5,3
Güneydoğu Akdeniz	4,6	5,6	5,9	6,0	7,0	7,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: WTO, a.g.e

Akdeniz havzasında coğrafi konumları dikkate alınarak ayrılan dört alt bölge içerisinde Havzaya yönelik turizm talebinin yaklaşık yüzde 70'ini Kuzeybatı Akdeniz bölgesi, yüzde 17'sini Kuzeydoğu Akdeniz bölgesi, yüzde 7'sini Güneydoğu Akdeniz bölgesi, ve yüzde 5'ini de Güneybatı Akdeniz bölgesi almaktadır. Kuzeybatı Akdeniz bölgesinin havza içindeki diğer bölgelere nazaran oransal payının yüksek oluşunda; dünya turizminde ilk beş ülkeden üçünün (Fransa, İtalya ve İspanya) bu bölgede yer almasının ve Avrupa Birliği'ne üye ülkeler olmasının rolü büyüktür. Ayrıca uluslararası turist trafiği, mesafe faktöründe etkisiyle bu bölgede yoğunlaşmaktadır. Akdeniz havzası içerisinde bölgelerin aldığı paylara bakıldığında, Kuzeybatı Akdeniz bölgesinin bölge içerisindeki payı azalma göstermektedir. Bu durum diğer bölgelerdeki turist sayısındaki artış oranının bu bölgeye oranla daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Diğer taraftan turizmde gelişme gösteren yeni ülkelerin pazara iddaalı girişleri (Hırvatistan ve Türkiye örneği gibi); havza içerisinde talebin yön değiştirmesine etkili olabilmektedir.

2. KUZEYBATI AKDENİZ BÖLGESİ

Turist sayısı itibarıyla yüzde 70,2'lik paya sahip olan kuzeybatı Akdeniz ülkeler grubu içinde 2000 yılına kıyasla varışlar düşmüşse de ilk sırada 76 milyon turist sayısı ile Fransa yer almaktadır. Bu bölge ülkeleri içindeki payı yüzde 42,5'dir. Fransa dünya turizmde de turist sayısı yönünden ilk sırada yer alan ülkedir. İkinci sıradaki İspanya, 2000 yılında itibaren yaklaşık yıllık ortalama yüzde 3'lük bir artış oranıyla büyümesini istikrarlı bir şekilde sürdürmüştür. Dünya turizmde de ikinci sırada yer alan İspanya'nın kuzeybatı Akdeniz Bölgesindeki payı yüzde 30,8'dir. İspanya'ya gelen turistlerin yüzde 60'ını İngiliz ve Alman turistler oluşturmaktadır (Munoz, 2007:12). İspanya'yı sırasıyla yüzde 20,2 ile İtalya, yüzde 6,6 ile Portekiz ve yüzde 0,14 ile Monoco izlemektedir.

Tablo 4. Kuzeybatı Akdeniz Ülkelerine Yönelik Turizm Hareketlerinin Dağılımı

Ülkeler	Turist Sayısı (Milyon Kişi)					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Fransa	52,49	60,03	77,19	75,04	75,12	76,00
İtalya	26,67	31,05	41,18	39,60	37,07	36,51
İspanya	34,08	34,92	47,89	50,85	52,43	55,55
Portekiz	8,02	9,51	12,09	11,70	11,61	12,00*
Monoco	0,24	0,23	0,30	0,23	0,25	0,26*
KBA Toplam	121,5	135,7	178,6	177,4	176,4	180,3
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
Bölgenin Payı %	79,9	78,8	76,9	74,2	71,7	70,2

Kaynak: WTO, **Tourism Market Trends**, 2005 Edition-Annex

* Tahmini rakamlardır.

2003 yılında Avrupa turizmini ve özellikle de kuzeybatı Akdeniz bölgesi ülkelerini etkileyen önemli bir faktörde atmosferik koşullardır. Bu yıl içerisinde Avrupa'nın kuzey ülkelerinde çok güneşli ve sıcak bir iklim yaşanmıştır ki bu da güneydeki güneş-deniz-kum destinasyonlarını olumsuz etkilemiştir. Ayrıca Fransa ve Portekiz'deki yangınlar bu ülkelere yönelen talebi belli oranda azaltmakla birlikte İspanya'ya karayolu ile gidişler üzerinde de etkisi olmuştur (Türsab,2005).

3. KUZEYDOĞU AKDENİZ BÖLGESİ

Kuzeydoğu Akdeniz bölgesi içerisinde iki güçlü rakip, Türkiye ve Yunanistan bulunmaktadır. 2000 yılı itibarıyla Türkiye turist sayısında yıllık ortalama yüzde 16,2'lik bir artışla ve 2005 yılında 20,27 milyon turist sayısı ile bu bölgede birinci sırada yer almıştır. Türkiye'nin bölge içerisindeki payı yüzde 46'yı bulmaktadır. Ayrıca Türkiye Akdeniz Havzası içinde bulunan tüm ülkeler arasında son beş yılda en hızlı büyümeyi gösteren ülke olmuştur.

Tablo 5. Kuzeydoğu Akdeniz Ülkelerine Yönelik Turizm Hareketlerinin Dağılımı

Ülkeler	Turist Sayısı (Milyon Kişi)					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Türkiye	4,79	7,08	9,58	13,34	16,82	20,27
Yunanistan	8,87	10,13	13,09	13,96	13,31	14,27
Hırvatistan	1,00*	1,48	5,83	7,40	7,91	8,46
Diğer (Slovenya, Arnavutluk)	0,63	0,77	1,12	1,41	1,54	1,54*
KDA Toplam	15,3	19,4	29,6	36,1	39,6	44,5
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
Bölgenin Payı %	10,0	11,3	12,8	15,2	16,1	17,3

Kaynak: WTO, *Tourism Market Trends*, 2005 Edition-Annex

Bu alt bölgede ikinci sırada yıllık ortalama yüzde 1,7'lik bir artış ve 14,27 milyon turist sayısı ile Yunanistan yer almaktadır, bölge içerisindeki payı ise yüzde 32'dir. Bu iki ülkeyi sırasıyla Hırvatistan yüzde 19 ile ve diğer ülkeler Slovenya, Arnavutluk yüzde 3 ile izlemektedir.

4. GÜNEYBATI AKDENİZ BÖLGESİ

Dört alt bölge içerisinde yüzde 5,3 ile en düşük paya sahip olan Güneybatı Akdeniz bölgesinin 1990 yılından 2005 yılına kadar ortalama büyüme oranı yaklaşık yüzde 3'dür. Bu bölge içerisinde yer alan ülkeler Afrika bölgesi ülkeleri olmakla birlikte batı Akdeniz'de konumlanmış olmaları nedeniyle

dikkat çekmektedir. Turist sayısı itibariyle bir yıl Fas'ın, diğer bir yıl Tunus'un öne çıkıyor olması, bu bölgede bu iki ülkenin sıkı bir rekabette içerisinde olduklarının bir göstergesi olabilir. Bu bölgedeki ülkeler özellikle Arap turistler açısından önemli çekim merkezleridir. Cezayir'in Fransa ile olan tarihi yakınlığı dışında hem bu ülke hem de Fas ve Tunus, Batı Avrupalılar için de çekici merkezlerdir.

Tablo 6. Güneybatı Akdeniz Ülkelerine Yönelik Turizm Hareketlerinin Dağılımı

Ülkeler	Turist Sayısı (Milyon Kişi)					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Fas	4,02	2,60	4,27	4,76	5,47	5,84
Tunus	3,20	4,12	5,05	5,11	5,99	6,37
Cezayir	1,13	0,52	0,86	1,16	1,23	1,44
GBA Toplam	8,35	7,2	10,2	11,0	12,7	13,6
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
Bölgenin Payı %	5,5	4,3	4,4	4,6	5,2	5,3

Kaynak: WTO, *Tourism Market Trends*, 2005 Edition-Annex

5. GÜNEYDOĞU AKDENİZ BÖLGESİ

Güneydoğu Akdeniz bölgesi Akdeniz Havzası içerisinde yüzde 7,2'lik payı ile 3.bölge olmaktadır. Bu bölgede ön plana çıkan ülke, tarihte ilk turizm hareketlerin görüldüğü Mısır olmaktadır. 1990 yılında 2,41 milyon kişi ağırlayan Mısır, bu tarihten itibaren hep yükseliş trendinde olmuş ve 2005 yılına gelindiğinde 15 yıl içerisinde yaklaşık 3,5 kat artışla 8,34 milyon turist sayısına ulaşmıştır. 2001 yılında İsrail-Filistin arasında yaşanan gerginlikler ve 11 Eylül krizi Mısır turizmini olumsuz etkilemiş ve bir önceki yıla göre yüzde 15'lik bir gerilemeye yol açmıştır (Türsab, 2003). Buna rağmen bölgede sürekli ve istikrarlı bir büyüme gösteren Mısır'ın güneydoğu Akdeniz bölgesi içindeki payı yüzde 45'i bulmaktadır. Bölge içinde kendisini yüzde 18 ile Suriye, yüzde 13 ile Kıbrıs ve yüzde 10 ile İsrail izlemektedir.

Tablo 7. Güneydoğu Akdeniz Ülkelerine Yönelik Turizm Hareketlerinin Dağılımı

Ülkeler	Turist Sayısı (Milyon Kişi)					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Mısır	2,41	2,87	5,11	5,74	7,79	8,24
İsrail	1,06	2,21	2,41	1,06	1,50	1,80*
Kıbrıs	1,56	2,10	2,68	2,30	2,34	2,37*
Malta	0,87	1,11	1,21	1,11	1,15	1,17*
Suriye	0,56	0,81	1,41	2,78	3,03	3,36
Libya	0,09	0,05	0,17	0,14	0,14	0,15*
Lübnan	0,40*	0,45	0,74	1,01	1,27	1,14
GDA Toplam	6,95	9,62	13,77	14,18	17,27	18,24
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
Bölgenin Payı %	4,6	5,6	5,9	6,0	7,0	7,2

Kaynak: WTO, **Tourism Market Trends**, 2005 Edition-Annex

Suriye bu bölgede son yıllardaki turist sayısındaki artış oranı ile dikkat çeken bir diğer ülkedir. 1990 yılında 500 bin ziyaretçisi olan Suriye yaklaşık 7 kat artışla 2005 yılında 3,36 milyon kişiyi ağırlamıştır. Suriye'ye gelen turistlerin büyük çoğunluğunu Ortadoğu ülkelerinin vatandaşları (yüzde 72'sini) oluşturmaktadır. Dünyanın en çok uygarlık gören topraklarından birisi olarak anılan Suriye'nin Avrupa pazarında talep görmemesinin nedeni jeopolitik konumundan kaynaklanmaktadır (Türsab,2002). Bölge içerisinde özellikle 2000 yılından itibaren turist sayısındaki azalışlarla dikkat çeken ülkeler İsrail ve Kıbrıs olmaktadır. Bu ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlık ve savaş kendilerine yönelecek olan turizm talebini olumsuz etkilemektedir.

SONUÇ

Akdeniz havzasında yer alan alt bölgelerin, turist varışlarına göre bölge içerisindeki aldığı paylar incelendiğinde, Kuzeybatı ve Güneydoğu Akdeniz bölgelerinin 1990 yılına oranla düşüş gösterdiği, buna karşın Kuzeydoğu ve Güneydoğu Akdeniz bölgesi ülkelerinin artış gösterdiği görülmektedir. Bunun sebebi, Türkiye, Hırvatistan, Yunanistan, Mısır ve Suriye gibi destinasyonların bu pazarda önemli birer çekim merkezi haline gelmeleri ve diğer ülkelerle rekabet etmeleridir.

Akdeniz Havzasında bulunan bazı Avrupa destinasyon ülkelerinin son yıllarda dünya turizmdeki paylarının gerilemesi veya duraklaması, Akdeniz Havzasında önceki yıllara göre hem varışlarda hem de gelirlerdeki büyüme oranlarının düşmesine neden olmuştur. Akdeniz bölgesinin çekim unsurlarına bağlı olarak denilebilir ki, uluslararası turizmde keşfedilmemiş yeni yerler arayan turistler günümüzde özellikle Doğu-Asya Pasifik bölgesine artan bir ilgiyle yönelmektedirler. Akdeniz ülkelerinde zaman zaman ortaya çıkan ekonomik ve politik krizlere, son yıllarda deniz-kum-güneş isteği yönündeki talebin yavaşlayıp değişik ürün taleplerinin ortaya çıkmasına, deniz ve çevre kirliliğine, mevsimlik yoğunlaşma nedeniyle görülen izdihama, ulaştırma ağındaki sorunlara, fiyat ve kalite ilişkisinin bazı ülkelerde bozulmasına rağmen bölge yine de uluslararası turizmde önemli bir paya sahiptir. Bunda bölgede bulunan bazı ülkelerde turizm endüstrisi yönünde görülen gelişmelerin etkisi de bulunmaktadır. Gerçekte Akdeniz Havzası, değişik kültür yapısına ve çok çeşitli seyahat türlerine sahip turistlere oldukça farklı alternatifler sunabilecek donelere sahiptir. Fakat bölgede ülkelere yapılan seyahatlerin büyük çoğunluğu tatil amaçlı seyahatleri oluşturmaktadır.

Her ne kadar dünya turizmde Avrupa bölgesinin pazar payı düşüyor olsa da, Akdeniz havzasındaki bir çok alt bölge için bu düşüşün önemli olmayacağı belirtilebilir. Çünkü bu bölgede bulunan ülkeler değişik turizm türlerini oluşturabilme potansiyeline sahiptir. Yeni ve değişik turizm türlerinin gelişimini ve yeni pazarlara yönelik pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirebilme yeteneğini de geliştirecek olan Akdeniz ülkeleri sayesinde, bölge uluslararası turizmdeki yerini korumayı ve güçlendirmeyi başaracaktır.

Diğer taraftan havza içindeki ülkelerin turizmde çeşitliliğe motive olması için ortak bölgesel pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesi önemli olmaktadır. Ancak bölgeyi oluşturan ülkelerin çevre kirliliği, kültür, din, etnik sorunların bulunması, ekonomik ve siyasi yapılarının farklılığı bölge için ortak, topyekün bir turizm gelişme politikasının oluşturulmasını da zorlaştıran konular olmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü tarafından yapılan araştırmalarda, sahil destinasyonlarını tercih edecek olan Avrupalı turistlerin seçtikleri tatil yörelerinin Avrupa dışı ülkeler olmaya başladığına dikkat çekmektedir. Bu eğilim, Avrupadaki Akdeniz bölgesi ülkelerinin turizm ürünlerini Asya ülkeleri, Japonya, Kuzey ve Güney Amerika ülkeleri gibi uzak mesafeli pazarlardaki talebin beklentilerine göre düzenlemeleri gereğini ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu bölgedeki ülkeler uluslararası turizmde gelişen bu yeni pazarların

müşteri profiline uygun olarak sürekli ürün geliştirip pazar çeşitliliğini sağlamak zorundadır.

KAYNAKÇA

- APOSTOLOPOULOS, Y., LOUKISSAS, P. ve LEONTİDOU, L. (2000), "Tourism, development, and change in Mediterranean ". In: Apostolopoulos, Y., Loukissas, P. and Leontidou, L. (Eds.) **Mediterranean Tourism: Facets of Socioeconomics Development and Cultural Change**. London : Routledge 3-14.
- BATMAN, Orhan (2001), *Uluslararası Turizmde Akdeniz Havzası ve Türkiye, Expo Turistik*, Dünya Yayınları, Yıl:3, Sayı:2001/03.
- BAYKAL, Füsün (1992), *Akdeniz Havzasında Uluslararası Turizm ve Türkiye, Turizm Yıllığı* , Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara.
- BOZOK, Düriye (1996), "Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Turizm Talebinin Yapısal Analizi ve Gelişme Stratejileri", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, BAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- MUNOZ, Teresa G. (2007), *German demand for tourism in Spain*, **Tourism Management**, 28, 12-22.
- PAPATHEODOROU, A. (1999), *The demand for international tourism in the Mediterranean region*, **Applied Economics**, 31:5, 619-630.
- PATSOURATIS, V., FRANGOULI Z. ve ANASTASOPOULOS G. (2005), *Competition in tourism among the Mediterranean countries*, **Applied Economics**, 37:16, 1865-1870.
- Türsab (2002), *Güneyimizde Beliren Aydınlik:Suriye*, **Türsab Ar-Ge Departmanı**, Ocak 2002, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/ULKE/02ocSur.pdf>
- Türsab (2003), *Mısır Turizminin Dikkat Çekici Yükselişi*, **Türsab Ar-Ge Departmanı**, Şubat 2003, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/ULKE/03suMisir.pdf>
- Türsab (2005), *Avrupa Seyahat Pazarı Evriliyor*, **Türsab Ar-Ge Departmanı**, Ağustos 2005, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/GENEL/05Avrupa.pdf>
- World Tourism Organization (2005), **Tourism Market Trends**, 2005 Edition.
- World Tourism Organization (2006), **Tourism Highlights**, 2006 Edition.